

9. Серебровский В. И. Очерки советского наследственного права: учеб. пособие. М.: АН СССР, 1953. С. 40.

10. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Стефанчук Р. О. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України. 2-ге вид. Київ: Прав. єдність, 2010. 752 с.

Одержано 19.04.2017

УДК 347.42

Наталя Сергіївна Камінська,

старший викладач кафедри цивільного права

та правового забезпечення туризму

Київського університету туризму, економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ПОРУШЕННЯМ УМОВ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Аналіз стану українського туристичного ринку свідчить про те, що вітчизняний туризм розвивається з переважною орієнтацією на виїзд. Збільшення потоків внутрішнього та в'їзного туризму нині уповільнюється через ряд негативних факторів, до яких належать: нерозробленість нормативно-правової бази, недостатній розвиток туристичної інфраструктури, економічна та політична нестабільність у країні, обмеженість асортименту пропонованих послуг, відсутність комплексного бачення країни як перспективної туристичної дестинації, недосконалість реклами українських туристичних центрів за кордоном та ін. [4, с. 6].

ЮНВТО підтверджує, що туризм за останні роки набув планетарних масштабів. Підтвердженням цього є те, що в минулому році в світі подорожувало 1,2 млрд туристів, а доходи від туризму сягають більше ніж 1,5 трлн доларів США. Туризм випередив за валютними знахідками, що зростають на 9 % щороку, експорт нафтопродуктів, автомобілебудування, телекомунікаційного обладнання та усі інші види послуг.

Міжнародні туристські прибутки, як очікується, в усьому світі будуть збільшуватися на 3,3 % на рік у період між 2010–2030, відповідно до довгострокового прогнозу туризму ЮНВТО до 2030 року можуть сягнути 1,8 млрд.

Відносини з надання туристичних послуг базується на правовій основі, яку становить Конституція України, міжнародно-правові акти у сфері туристичної діяльності, Закон України «Про туризм» та підзаконні нормативно-правові акти у сфері туризму. З сучасним розвитком туризму, виникає необхідність у чіткій регламентації прав та обов'язків сторін за договором про надання туристичних послуг, тому на сьогоднішній день актуальним є питання про відшкодування шкоди, завданої порушенням умов договору про надання туристичних послуг.

Зі змісту норм ЦК України про відповідальність за порушення договору вбачається, що на сторону, яка допустила порушення його умов, може бути покладено відповідальність: а) що встановлена законом (ст. 611 ЦК України); або б) передбачена сторонами в договорі при формуванні його змісту. При цьому в останньому випадку умови договору про відповідальність, згідно з вимогами ч. 3 ст. 509 ЦК України, мають ґрунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості [3].

У разі порушення прав туриста як споживача, тобто на якість туристичних послуг, він може звертатися до державного органу з питань захисту прав споживачів за захистом своїх порушених прав. У разі виявлення неналежного рівня наданої послуги, турист відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» (ст. 14) має право за своїм вибором вимагати:

- безоплатного усунення недоліків у наданій послугі у розумний строк;
- відповідного зменшення ціни наданої туристичної послуги;
- відшкодування завданих йому збитків з усуненням недоліків наданої туристичної послуги своїми силами або із залученням третьої особи [1, с. 46–47].

У ст. 33 Закону України «Про туризм» також прямо передбачено, що суб'єкт туристичної діяльності (зокрема, туроператор або турагент), який порушив законодавство в галузі туристичної діяльності при наданні туристичної послуги, що завдало шкоду, зобов'язаний відшкодувати туристу збитки у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі [1, с. 48].

Слід зазначити, що судова практика з питання відповідальності туроператорів щодо зміни умов договору була досить суперечливою, проте Верховний Суд України на засіданні Судової палати у цивільних справах 3 липня 2013 року у постанові у справі № 6-42цс13, предметом якої був спір про захист прав споживачів, відшкодування майнової та моральної шкоди, зробив наступний правовий висновок: «за змістом частин першої, другої, десятої статті 20, частини другої статті 30, частин першої та другої статті 32, частини першої статті 33 Закону України від 15 вересня 1995 року № 325/95-ВР "Про туризм", частини четвертої статті 10 Закону України від 12 травня 1991 року № 1023-XII "Про захист прав споживачів", статей 610 і 611, частини п'ятої статті 653, частини першої статті 901 ЦК України майнову відповідальність несе суб'єкт туристичної діяльності, який порушив законодавство в сфері туристичної діяльності при наданні туристичної послуги, порушив умови договору між туристом і суб'єктом туристичної діяльності з надання туристичних послуг, та за вини якого замовнику (туристу) завдано збитків. У разі встановлення судом фактів видачі туроператором ваучера, який є формою письмового договору на туристичне обслуговування, зміни туроператором в односторонньому порядку істотних умов договору на туристичне обслуговування та невжиття ним необхідних заходів про попередження туриста щодо такої зміни, відповідальність за порушення істотних умов договору не може нести інший суб'єкт туристичної діяльності з надання туристичних послуг, ніж туроператор» [5, с. 48–49].

Судова практика при розгляді спорів, що випливають з надання туристичних послуг, виробила певні вимоги до доказів, які повинен пред'явити турист в обґрунтування своїх вимог до суб'єкта туристичної діяльності. Такими доказами служать: акт або протокол, в якому зазначаються факти неналежного виконання (порушення) умов договору, підписаний представником туроператора приймаючої сторони або керівником готелю, або будь-якою посадовою особою, що має безпосереднє відношення до наданої послуги. При їх відмові від підписання слід звернутися до туристів, які засвідчать дані факти (при цьому вказується повне ім'я та місце проживання останніх); платіжні документи, що підтверджують оплату наданих медичних послуг, купівлю ліків, екскурсій; довідки з місцевої поліклініки, якщо турист туди звертався, наприклад, в результаті погіршення самопочуття через неякісну їжу в ресторані готелю; фото і кіноплівку, на якій зафіксовані, наприклад, брудний номер в готелі, автобус з вибитими шибками і т. ін. [7, с. 142].

Крім того, ст. 25 Закону України «Про туризм» передбачає ще й право туристів на відшкодування моральних збитків у разі невиконання або неналежного виконання умов договору.

На думку Р. О. Стефанчука, моральною шкодою є не сам фізичний біль і страждання, а зумовлені ними втрати немайнового характеру. У договірних відносинах втрати немайнового характеру виникають не через будь-які дії чи бездіяльність, а внаслідок невиконання чи неналежного виконання договору, для фізичної особи такі втрати супроводжуються стражданнями, приниженням честі, гідності, ділової репутації, а для юридичної особи – приниженням лише її ділової репутації [7, с. 143].

В сучасному західному праві спостерігається чітка тенденція до відступу від принципу повного відшкодування шкоди вбік встановлення максимальних меж майнової відповідальності. Причина такої тенденції полягає в тому, що сьогодні багато видів господарської діяльності пов'язані з небезпекою заподіяння астрономічних збитків, які значно перевершують фінансові можливості підприємця [2, с. 75].

У зв'язку з цим, у редакції Проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм», внесеної КМУ у 2016 р., зазначається, що «З метою забезпечення прав та законних інтересів громадян – споживачів туристичних послуг туроператор та турагент зобов'язані здійснити фінансове забезпечення своєї цивільної відповідальності перед туристами.

Сума банківської гарантії або страхова сума за договором страхування цивільної відповідальності має бути не меншою 10 % від запланованого туроператором/турагентом річного обсягу продажу туристичних продуктів. Якщо запланований обсяг менший, ніж обсяг продажів за попередній рік – не менше 10 % від річного обсягу продажу туристичних продуктів за попередній рік.

Для новоствореного туроператора/турагента або такого, що не провадив діяльність у році, що передуює року отримання ліцензії розмір фінансового забезпечення складає 150 000 (сто п'ятдесят тисяч) євро для туроператора та 10000 (десять тисяч) євро для турагента» [6].

Отже, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що при порушенні умов виконання договору, клієнт може пред'явити до туроператора (турагента) вимоги про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, надавши обґрунтування вини, зібравши відповідні докази та отримати компенсацію за рахунок фінансового забезпечення відповідальності туроператора та турагента.

Список бібліографічних посилань:

1. Вихристенко Б. І., Опанасюк Н. А. Туристи як суб'єкти туристичних правовідносин: характеристика та правовий статус. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 2. С. 45–52.
2. Гудима М. М. Відшкодування збитків: на що розраховувати туристу? *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2014. Вип. 35. С. 69–78.
3. Кирилюк О., Фелді О. Межі цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань в законодавстві та судовій практиці. URL: http://www.kpdconsulting.com.ua/upload/publ/publication_339_ukr.pdf.
4. Козловський Є. В. Правове регулювання туристичної діяльності: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ., 2015. 272 с.
5. Погорецька Н. В. Проблемні питання міжнародного туризму. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Вип. 3. С. 40–57.
6. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про туризм» щодо удосконалення термінологічно-понятійного апарату у галузі туризму: № 5591 від 23.12.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?P3511=60800.

УДК 347.122

Наталія Вадимівна Ходєєва,

*викладач кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6154-6854>*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ВІКОВОГО ЦЕНЗУ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО СТАН СВОГО ЗДОРОВ'Я

Як на сьогоднішній час, так і завжди в правовій сфері піднімалися, та співпоставлялися питання «як є» і «як має бути», проводився аналіз взаємозв'язку, взаємоузгодження, а також наявного неспівпадіння в існуючих правових нормах суцього і належного.

Як зазначається в юридичній літературі, на існування наукової проблеми вказує наявність протиріч між сферами «належного», «суцього» та «знань про суще та належне». Так на даний час існують певні протиріччя і з приводу відсутності узгодженого закріплення певного вікового цензу фізичних осіб, яким надається право на інформацію про стан свого здоров'я, що вказує на існування певної наукової проблеми.

У цілому сприймаючи такий підхід, методологічно розглянемо існуючу проблему у такій же послідовності (сфера «належного», «суцього» та «знань про суще та належне») [1, с. 67].

Суще (*όντος*) з грецької мови перекладається, як те, що існує [2]. В свою чергу суще відповідно до здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я це те, що є насправді, це готова правова реальність відображена в нормах права, які є обов'язковими для врахування при здійсненні вищезазначеного права. Належне, відповідно до Академічного тлумачного словника – це те, що повинно бути [3], це ідеальна конструкція майбутнього, необхідної правової реальності.

Отже, право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я закріплене у Законі України «Про захист персональних даних», ЦК України, в Основах законодавства України про охорону здоров'я та інших нормативно-правових актах, є позитивним правом яке здійснюється особою самостійно, чи на професійній основі через професіоналів.

Здійснивши певний аналіз норм права передбачених ст. 285 ЦК України, (ст. 39 «Основ законодавства України про охорону здоров'я») є вагомим підстави вказати на існування розбіжностей та неузгодженості між ними, та іншими нормами права встановленими як ЦК України так і існуючим законодавством України, які забезпечують правове регулювання такого суб'єктивного права, як право на інформацію про стан свого здоров'я а саме:

Так існує розбіжність в ч. 1 ст. 285 ЦК України з ч. 2 ст. 284 ЦК України «Право на медичну допомогу», в якій зазначено, що фізичній особі, яка досягла чотирнадцятирічного віку, надається право на вибір лікаря та вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій.

Колізія між даними статтями полягає у тому, що право на отримання достовірної та повної інформації про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними